

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Litteraturvetenskapliga institutionen
C-uppsats

Maskulinitet i ungdomslitteratur

HT 2006
Författare: Anna Öman
Handledare: Anna Nordenstam

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	3
1.2 Materiel.....	3
1.3 Disposition.....	3
2 Ungdomsromaner, maskulinitet och skolan	4
3 Genus	5
4 Maskulinitetsforskning	6
5 Metod	8
6 Analys	8
6.1 <i>Eddie Bolander och jag</i>	9
6.2 Sammanfattning.....	12
6.3 <i>Hjärtans fröjd</i>	13
6.3 Sammanfattning.....	15
6.4 <i>Tro hopp och burnout</i>	16
6.5 Sammanfattning.....	19
6.6 <i>Inga bomber över Skärholmen</i>	20
6.7 Sammanfattning.....	22
7 De här romanerna i skolan?	22
8 Avslutning	23
Litteraturförteckning	25

1. Inledning

Inom fältet genusforskning ingår maskulinitet. Genus finns som ämne i lärarprogrammet och läroplanen för gymnasieskolan betonar vikten av jämställdhet mellan könen och därigenom blir genus som diskussionsämne en naturlig del av undervisningen.¹ I föreliggande uppsats kommer jag att undersöka ungdomslitteratur ur ett maskulinitetsperspektiv.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur maskulinitet gestaltas i fyra svenska moderna ungdomsromaner.

Vilka typer av manlighet förekommer i romanerna?

Hur kan romanerna användas i skolan sett ur ett maskulinitetsperspektiv?

1.2 Material

De romaner som kommer undersökas utifrån ett maskulinitetsperspektiv är:

- Bo R Holmbergs *Eddie Bolander och jag* (2005)
- Per Nilssons *Hjärtans fröjd* (1992)
- Johan Unengas *Tro hopp och burnout* (2005)
- Hans Olssons *Inga bomber över Skärholmen* (2003).

Urvalet är baserat på författare, huvudkaraktärer och berättelsernas teman. Jag valde litteratur skriven av manliga författare och med manliga huvudkaraktärer. Oftast skriver manliga författare om huvudkaraktärer av samma kön och därför kändes det naturligt att ha manliga författare som ett kriterium för urval.² Eftersom analysen kommer göras ur ett maskulinitetsperspektiv var valet av manliga huvudkaraktärerna av betydelse. För att kunna se en större bredd i de olika typerna av maskuliniteter önskade jag en spridning på romanernas teman och dess sociala och kulturella situationer i berättelserna. Romanerna är alla relativt nya och därför aktuella.

1.3 Disposition

I kapitel två förs en diskussion om uppsatsens ämne i förhållande till läroplanen Lpo 94 och kursplanen i svenska. Därefter följer en genomgång av genus och maskulinitet som är de

¹ Lpf 94

² Nikolajeva Maria, *Barnbokens byggklossar*, Lund, 2004, s. 190.

teoretiska utgångspunkterna för analysen³. Efter det redovisas en presentation av metoden för uppsatsen. I kapitel 6 kommer analysen av romanerna. Avslutningsvis förs en diskussion kring analysens resultat och romanernas användning i svenskundervisning. Sist följer en avslutning med resultatredovisning.

2. Ungdomsromaner, maskulinitet och skolan

Att läsa är en viktig del av svenskämnet och övriga ämnen i skolan och därigenom blir även litteratur som riktar sig speciellt till ungdomar viktig. Att hitta litteratur som öppnar ett intresse för läsning är nödvändigt för att kunna utveckla läsningen. Både i läroplanen för de frivilliga skolformerna Lpf 94 och i kursplanen för svenska för gymnasiet poängteras vikten av litteratur för att kunna ta till sig kunskap samt som en källa till självinsikt och glädje.⁴ Genom att känna till innehållet i ungdomslitteratur är det lättare att förstå elevernas läsning.

Förutom att litteratur och läsning främjar kunskap och är lustfyllt är det också ett utmärkt sätt att väcka frågor. Litteraturen kan även användas som del i ett temaarbete.

”Utbildningen i ämnet svenska syftar till att ge eleverna möjligheter att ta del av och ta ställning till kulturarvet och att få uppleva och diskutera texter som både väcker lust och utmanar åsikter.”⁵ De romaner som valts ut för analysen skulle kunna användas som diskussionsunderlag i skolan och inte minst inom temat genus. Men förutom genus finns det även möjligheten att använda böckerna inom teman som kärlek, död, relation till föräldrar, homosexualitet och vänskap. Eftersom ungdomsromaner ofta handlar om karaktärer i samma ålder som läsarna de riktar sig till och behandlar teman aktuella för ungdomar så finns det en identifikationsmöjlighet hos dessa karaktärer. Detta kan bidra till mognad och personlig utveckling vilket poängteras i kursplanen för svenska.⁶

Lpf 94 och kursplanen för svenska betonar vikten av jämställdhet; ”Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla.”⁷ Genom att läsa litteratur ur ett maskulinitetsperspektiv

³ Jag kommer att använda maskulinitet och manlighet som synonymer för att få en variation i språket. Det likt Ingrid Holmqvist i artikeln Mellan män 2005.

⁴ Lpf 94.

⁵ Kursplan för svenska för gymnasiet.

⁶ Ibid.

⁷ Lpf 94

kan man öppna för en diskussion om jämställdhet mellan könen och sättet att konstruera genus och i det här fallet maskulinitet. Genus som ingång i läsningen kan också vara ett sätt att väcka intresse för litteratur och ett sätt att analysera innehållet på ett annorlunda sätt. Maskulinitet eller feminitet nämns inte i varken Lpf 94 eller kursplanen för svenska och inte heller genus som begrepp utan man nämner enbart jämställdhet mellan könen vilket kan verka omodernt med tanke på att genus är det vedertagna begreppet inom området. Det ställer krav på lärarens kunskap och därför anser jag att den här uppsatsen kan vara användbar inom svenskämnet för en diskussion om maskulinitet men även om genus i stort i ungdomslitteratur.

3. Genus

Det vanligaste inom humaniora och samhällsforskning är att man ser genus som något socialt och kulturellt konstruerat.⁸ Yvonne Hirdman "Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning"(1988) införde begreppet genus i Sverige med utgångspunkt i det engelska ordet gender som även det används för att skilja på biologi och kultur. Hon diskuterar genus med utgångspunkten att det är någonting vi gör. Barn fostras in i vårt tankemönster om manligt och kvinnligt. Kvinnor och män skapas och görs till män och kvinnor, det är ingenting man föds till utan någonting som skapas av omvärldens tankar kring manligt och kvinnligt. Vi skapar vår omvärld och uppfattningen av oss själva genom andra och vårt förhållande till andra olika oss. "... vi bestämmer oss i världen genom att bestämma den andra."⁹ I den här uppsatsen kommer jag också att använda begreppet i den meningen att genus är någonting man gör och inte någonting man är.¹⁰

R.W. Connell skriver i *Om genus* 2003 "... kvinnor och män följer en *allmän* uppsättning förväntningar som är knutna till deras kön ..."¹¹ Han hävdar också att det manliga och kvinnliga är en produkt av socialisationen och att det är något som är inlärt.

Det är vanligt att genusforskning utgår ifrån dikotomierna man/kvinna som är de största synbara skillnaderna inom fältet genus. Det problem som då kan uppstå är att man missar likheterna mellan olika typer av maskuliniteter samt feminiteter, men även likheten

⁸ Forslid Torbjörn, *Varför män om manlighet I litteraturen*, Falun, 2006, s. 16.

⁹ Hirdman Yvonne, "Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning", 1988.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid, s. 39.

mellan manligt och kvinnligt då det blir stort fokus på skillnaderna . Connell skriver att ett sätt att komma förbi det problemet är att fokusera på relationerna istället. ”Genus handlar framför allt om de sociala relationer inom vilka individer och grupper agerar”¹² Feministisk forskning handlar ofta om maktrelationen mellan män och kvinnor där kvinnor underordnas män. Men inom de olika genusrelationerna förekommer också hierarkier och maktrelationer. Inom många områden finns hierarkiska relationer mellan enbart män eller enbart kvinnor.¹³ Det finns dessutom mängder av människor som inte lever efter den förväntade normen t.ex. homosexuella, transsexuella, transvestiter osv. Just därför är det intressant att se genusfältet i ett bredare perspektiv än bara i dikotomin man och kvinna. Genom detta blir det dessutom viktigare att kunna se skillnaderna inom olika genuskonstruktioner så som maskulinitet.

4. Maskulinitetsforskning

Genusforskningen har varit traditionellt feministisk och inriktad på kvinnoforskning men inom fältet genus ryms även män och mansforskning. Efter att ha varit relativt osynlig under 70- och 80-talet exploderade mansforskningen under 90-talet. Inom Norden har mansforskningen främst genomförts inom det samhällsvetenskapliga området och ofta med fokus på arbete och familj.¹⁴

Synen på män historiskt sett har i princip varit könslös då männen har fått stå som representanter för mänskligheten. Det är inte heller speciellt många olika typer av män som fått stå för normen utan i huvudsak den västerländska vita medelklassmannen. Ett av syftena med mansforskningen har då blivit att undersöka vilka olika typer av manlighet som finns och att motverka könlösheten kring män som annars stått som ideal för mänskligheten i stort. Det går inte att tala om en typ av manlighet, det finns flera beroende av klass, etnicitet, religion, sexualitet, ålder osv.

Den manliga självbilden styrs ofta av förhållandet till andra män och därför fokuseras oftast mansforskningen på relationen mellan män till skillnad från den feministiska forskningen som oftast undersöker relationen mellan män och kvinnor. Männens inflytande på

¹² Connell , s. 20.

¹³ Ibid s. 19 ff.

¹⁴ Folkesson Per, *Nordisk mansforskning – En kartläggning*, Karlstad, 2000, s. 212.

andra män har historiskt sett varit starkare än inflytandet från kvinnor och konstruktionen av manlighet har skett i en manligt dominerad sfär.¹⁵

Connells *Masculinities* (1995) har haft en avgörande roll för dagens maskulinitetsforskning där han diskuterar förhållandet mellan makt och manlighet.¹⁶ Connell fokuserar på olika typer av manligheter och hur de konstrueras i olika kontexter som till exempel i sport och arbetsliv. Han tar även hänsyn till omständigheter som påverkar konstruktionen av manlighet inom dessa olika kontexter. Förutsättningarna på ett fabriksgolvs i en småstad är annorlunda än på ett kontor i storstaden. Här handlar det om ekonomi, klass, och etnicitet för skapandet av olika maskuliniteter. Med andra ord är det ganska svårt att enbart se till en typ av maskulinitet. Att samma maskulinitet skapas inom samma kulturella kontext är dock inte heller helt självklart. Man har också kunnat se att olika typer av manlighet skapas inom samma institution, skolan. Förutom medvetenheten om olika maskuliniteter menar också Connell att det är viktigt att vara medveten om relationerna mellan maskuliniteterna: allianser, dominans och underordning.¹⁷

Han använder begreppet hegemoni för att beskriva maktspillet mellan män och olika manligheter. Det innebär att det alltid finns en överordnad manlighet eller en idealisk manlighet som kan hävda sin överhet gentemot andra. De synligt mest troliga bärarna av hegemonisk manlighet som till exempel företagsledare eller högt uppsatta militärer behöver dock inte alltid vara mäktigast utan privat kan de ligga utanför idealet för den hegemoniska manligheten. Men högt uppsatta män inom en klassiskt mansdominerad sfär blir troligtvis bärare av den hegemoniska manligheten. Den tydligaste maktordningen kan man se mellan heterosexuella och homosexuella män där de homosexuella blir underordnade. Feminina drag får ofta bli symbolen för de egenskaper som gör män underordnade och då handlar det inte bara om homosexualitet utan det kan även gälla heterosexuella män som inte passar in i normen på ett eller annat sätt. Förutom sexualitet måste man även se till bland annat etnicitet och klass som också spelar in på manliga hierarkier. Den västerländska vita medelklassmannen får oftast då stå som en typ av norm men ibland kan det förekomma något som Connell kallar marginalisering. Detta innebär att en klassiskt icke normbärande man blir någon att se upp till bland hegemoniskt starka män. Ett exempel på det kan vara en svart

¹⁵ Forslid 2006, s. 13 ff.

¹⁶ Johansson Thomas, Kusomanen Jari, *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män*, 2003, s. 9.

¹⁷ Connell R. W., *Maskuliniteter*, Göteborg, 1995, s. 55 ff.

framgångsrik idrottsman som kan bli en norm för den idealiska maskuliniteten. Detta innebär dock inte att han lyfter andra svarta män eftersom det ledande idealet är starkare.¹⁸

I *Manlighetens många ansikten* kritiserar Connell för att endast dela upp män i tre kategorier; som bärare av makt, medlöpare eller underordnade och feminiserade. Thomas Johansson och Jari Kusomanen hävdar att mansforskningens stora problem är den starka kopplingen till feminismen och patriarkatsteorin. Genom detta fokuseras det för mycket på maktrelationer även om de anser att det är ett viktigt perspektiv att ha med sig.¹⁹ Själv försvarar sig dock Connell genom att förklara förhållandet mellan de olika kategorierna och han hävdar att det inte är några klara kategorier utan att de går in i varandra.²⁰

5. Metod

Som metod för att uppfylla syftet och svara på frågorna kommer jag göra en analytisk läsning av romanerna. Genus och maskulinitet kommer användas som utgångspunkt för analysen och jag kommer även att jämföra mina iakttagelser med tidigare forskning på litteratur som berör genus men främst maskulinitet.

6. Analys

De fyra utvalda romanerna är skrivna av manliga författare och de har manliga huvudkaraktärer. Huruvida manliga och kvinnliga författare använder olika berättarstrategier kopplat till om huvudkaraktären är man eller kvinna är svårt att svara på men det är vanligast att huvudrollen är av samma kön som författaren. Varför det är så kan möjligtvis förklaras av författarens egen erfarenhet av att vara antingen man eller kvinna. Romanerna i analysen är skrivna mellan 1992 och 2005 och är därför fortfarande aktuella. Jag kommer att utgå från att det finns olika typer av manlighet och därefter ge en bild av hur maskulinitet gestaltas.

¹⁸ Connell, 1995, s. 101 ff.

¹⁹ Johansson, Kusomanen, 2003, s. 10.

²⁰ Connell, 1995, s. 105.

6.1 Eddie Bolander och jag

Eddie Bolander och jag (2005) är skriven av Bo R Holmberg som fick Augustpriset för romanen. Den är lite speciell i sin utformning eftersom den innehåller svartvita illustrationer på varje sida vilket gör att man får en bild av hur karaktärerna ser ut. Berättaren är en retrospektiv jagberättare.²¹

I analysen av *Eddie Bolander och jag* kommer fokus att ligga på huvudkaraktären Steve och hans förhållande till sin pappa Eddie som lämnade honom för åtta år sedan. Genom berättelsen får vi följa Steves tankar inför återträffen med fadern. Det handlar om svek, längtan och till slut återförening. I berättelsen finns även Steves mamma, kompisar och flickvänner men berättelsen kretsar mest runt mötet med hans pappa och därför kommer just detta att undersökas.

Ett vanligt tema i litteratur är relationen mellan far och son. Tidigare var temat oftast inriktat på upproret mot fadern och kampen mellan dem. Faderns starka roll som patriark och familjeförsörjare är inte längre lika stark och därför handlar det inte för sönerna om att göra uppror mot en ledare för att bli självständiga. Nu handlar det mer om att finna och förstå en flyende fader upptagen av arbete.²² Eller som i fallet för Steve, en fader som varit totalt frånvarande i åtta år. Att barn växer upp med skilda föräldrar är vanligt idag och då känns det naturligt att dagens böcker som berör temat fader och son fokuserar på problemet med den frånvarande fadern.²³ Thomas Johansson menar dock i *Det första könet* att det bakom detta sökande i skönlitteratur och biografisk litteratur ofta finns en annan bild av fadern och att han kanske inte enbart är så frånvarande som texten implicit framställer det, han menar att det ger en endimensionell bild av fadern.²⁴

Forslid använder Peter Kihlgards roman *Anvisningar till en far* som exempel på en nutida bok som behandlar temat faderssökandet. I den boken är fadern en känd bandyspelare, någon man ser upp till.²⁵ Detta kan jämföras med Steves pappa som var musiker i bandet Shivers innan han försvann till USA. Johansson skriver om barns sätt att söka fadern genom att trampa i dennes fotspår och på det sättet försöka skapa sig en bild av

²¹ Holmberg Bo R, *Eddie Bolander och jag*, Stockholm, 2005.

²² Forslid, 2006, s. 54.

²³ Johansson, Kuosomanen, 2003, s. 150.

²⁴ Johansson Thomas, *Det första könet? Mansforskning som reflexivt projekt*, Lund, 2000, s. 177. Johansson är inte litteraturforskare men i *Det första könet* utgår han från litteratur och kultur för att ge en bild av temat far och son.

²⁵ Forslid s. 55.

fadern.²⁶ Steve funderar mycket kring sin pappa som musiker och om han fortfarande håller på med musik. I sitt sökande efter fadern lyssnar han på pappans LP-skivor och minns, det blir ett sätt för honom att komma närmare pappan. Att framställa pappan som en beundrad person bland andra är ett bra grepp för att få fram kontrasten till barnets sökande och behov av bekräftelse från sin far.

Att närma sig varandra fysiskt är ett sätt av visa en närmare samhörighet och i *Eddie Bolander & Jag* finns exempel på behovet av den fysiska kontakten fader och son emellan. ”Jag la handen på hans vänstra axel. Ja, jag gjorde det.”Sov gott”, sa jag. Han tog tag i kalsongresåren med en hand. Den andra handen la han på min axel. ”du också”, sa han.”²⁷ Det som är värt att uppmärksamma i den här händelsen är Steves egen förvåning över att han lagt handen på sin fars axel som ett ömhetsbevis. Det skulle kunna tolkas som att behovet och längtan efter en närmare relation till fadern är stor men att det finns något som hindrar honom. Kanske kan det vara pappans svek för åtta år sedan som gör att Steve inte känner sig önskad och älskad av fadern. Det är dock Steve som tar första initiativet till fysisk kontakt då han lägger handen på sin fars axel. Forslid använder Jesper Juuls bok *Här är jag! Vem är du?* för att diskutera distans och närhet mellan föräldrar och barn. Han skriver att det övergripande ansvaret för att skapa närhet inom familjen alltid ligger hos föräldrarna men i det här fallet är det Steve som tar initiativet.²⁸ Det visar sig dock att även pappan har behov av fysisk närhet till sin son men han väljer att visa det då han tror att sonen sover. ”Jag snörvlade till för att visa att jag sov. Det var då han drog med handen längs mitt ansikte. Inte bara en gång. Från pannan, över näsan till mun och haka. Fyra gånger.”²⁹ Detta är ett ömhetsbevis och ett tecken på saknad. Det intressanta är att han gör det då han tror att sonen sover vilket visar att även fadern har en spärr då det gäller att visa sin son kärlek genom fysisk kontakt. I pappans fall kan det kanske handla om skuld känslor gentemot sonen. Eventuellt vet han inte hur han ska bemöta sin son eftersom han varit frånvarande under så lång tid. Han vet kanske inte heller hur Steve känner inför honom eller om han tycker att det är okej med fysiska ömhetsbevis. Eve Kosofsky Sedgwick använder begreppet homosocialitet i *Between men* (1985). Begreppet homosocialitet används för att beskriva förhållandet mellan personer av samma kön och som Sedgwick hävdar har det uppkommit för att skilja förhållandet från ett homosexuellt förhållande.³⁰ I Eddies och Steves fall kan det kanske finnas en rädsla inför fysisk kontakt då

²⁶ Johansson, 2000, s. 177.

²⁷ Holmberg, 2005, s. 190.

²⁸ Forslid, 2006 s. 58.

²⁹ Holmberg, 2005 s. 208.

³⁰ Sedgwick, *Between men*, 1985

de inte känner varandra trots att de är far och son. Johansson diskuterar också den fysiska kontakten mellan män och jämför den med mammans mer intima förhållande till barn. Han hävdar också att människans kroppslighet kopplas samman med mer tabun och en homofobisk ängslan.³¹

Då Steve kommer till Stockholm för att för första gången träffa sin far Eddie slår han på mobiltelefonen och ser ett meddelande där pappan skriver att han blir sen, han skyller på trafiken och skriver att Steve ska vänta på perrongen. Naturligtvis dyker han inte upp utan ringer och ber Steve möta honom senare.³² Inte ens nu då sonen kommer från Örnsköldsvik har pappan tid att möta sin son. Pappan framställs som opålitlig och fri, han lever sitt liv utan ansvar och påverkan från andra. I Steves tankar och minnen är han dock en bra man och far men trots det lyser hans andra sidor igenom och man förstår att Steve hoppas mycket och väljer att glömma sveket. Steve idealiserar sitt minne av fadern och det blir ett sätt att hantera Eddie och ett sätt att rekonstruera en bild av honom.³³

Forslid anser att pappan i *Anvisningar till en far* framställs som en omogen person utan förmåga att ta ansvar för sin son. Han vill hellre ha en kompisrelation till sonen än att ta ett vuxet föräldraansvar.³⁴ Den tendensen kan jag också se i Eddie Bolanders förhållande till sonen. Eddies lägenhet är skralt möblerad med en soffa, ett bord, en teve, en obäddad tärtsäng och en bergsprängare. I kylskåpet finns ingen mat så han bestämmer sig för att de får äta pizza. Allt detta kan beskrivas som omoget.³⁵ Ingen inbodd lägenhet och ingen mat i kylskåpet ens då sonen kommer på besök. De äter pizza, dricker öl och tittar på film som två tonårskillar. ”Vi satt i soffan, Eddie och jag. Vi drack en öl till och såg Danny Glover, Scott Glenn, Kevin Kline och Kevin Costner.”³⁶ Eddie verkar inte veta hur han ska umgås med sin son. Johansson resonerar kring varför fadern i skönlitteratur och annan kultur så ofta framställs med oförmåga till omhändertagande och även här hänvisar han till barnets minne av den frånvarande fadern, någonstans har kanske denna omsorgsfulla fadern funnits.³⁷

Jag minns de stekta äggen. Vi bodde i Domsjö då och jag var nog inte mer än fem. På söndagsmorgnarna var jag uppe först. Och sedan kom Eddie instolpande. Han gäspade och kliade sig. Han hade en svart öppen morgonrock som flaxade när han gick, han kom in i vardagsrummet där jag satt och satte på

³¹ Johansson 2000, s.183 f

³² Holmberg 2005 s.168

³³ Johansson 2000, s.180 ff

³⁴ Forslid s. 57

³⁵ Holmberg 2005 s.182

³⁶ Holmberg 2005, s. 189.

³⁷ Johansson 2000, s.186.

en skiva. Det var Santana, kanske inte alltid men ofta. Han drog med handen över huvudet på mig. ”Uppe med tuppen?” sa han³⁸

Att det finns en distans mellan Steve och Eddie är ganska naturligt eftersom de inte träffats på många år och båda är osäkra inför varandra trots att det är far och son. Och kanske är det just det som spärrar dem. Det handlar om skuld och rädsla för att någonting ska bli fel.

Innan Steve möter sin far får vi veta mycket om hans vän Kevin och hans förhållande till sin pappa. Efter att Eddie ringt för första gången och sagt att han vill träffas berättar Steve om Kevin och hans pappa Tord. ”Det är jag och Kevin Börlin. Han ska bli bilmekaniker. Och ta över sin farsas lilla bilverkstad i Arnäs. Han har en farsa, han. Tord heter han och har keps på sig jämt.”³⁹ På Steve låter det som att Kevin har en pappa men inte han och kanske är det så han upplever det. Steve känner sig faderlös jämfört med Kevin. Vi får även veta att Kevin och hans pappa brukar jaga älg ihop och senare under sommaren ska de åka till Helsingfors och titta på rally tillsammans.⁴⁰ I mitten av boken åker Steve hem till Kevin och då han kommer dit finner han Kevin och pappan skruvandes under en bil. Han säger ingenting utan drar igen dörren och åker därifrån.⁴¹ Jag tror att Steve inte vill störa Kevin och hans pappa då de gör saker ihop samtidigt som han blir ledsen och ser sin egen längtan efter en far. Att Steve berättar så mycket om Kevin och hans pappa beror antagligen på hans egen saknad av en far. Kevin och hans pappa blir symbolen för Steves saknad.

6.2 Sammanfattning

Eddie framställs som en omogen och icke ansvarstagande förälder. Han har lämnat sin son för att ”leva sitt eget liv”. Han gör det som passar honom och anpassar sig inte efter andra. I romanen finns inget samtal mellan Eddie och Steve där de pratar om vad som hänt under de senaste åren. Steve frågar pappan vad han jobbar med men får inget riktigt svar. Han funderar mycket kring vad Eddie gör och varför han lämnat dem innan de träffas men jag tror att båda är rädda för sanningen och att det är lättare att bara blunda och njuta av att de äntligen träffat varandra. Johansson hänvisar denna tystnad till den manliga traditionen som säger att män och fäder traditionellt sätt varit fåordiga.⁴² Han hävdar också att män ofta framställs som

³⁸ Holmberg 2005, s.203.

³⁹Ibid, s. 40.

⁴⁰ Ibid s. 78 s. 136.

⁴¹ Ibid s. 119.

⁴² Johansson 2000, s.178.

personer med svårigheter att samexisterar i den personliga och offentliga sfären.⁴³ Eddie berättar inte om sitt arbete för Steve men han tillåter honom att träffa hans nya flickvän som då också tillhör den personliga sfären liksom Steve.⁴⁴

Man kan undra över varför Steve accepterar pappans sätt att bemöta honom men det är ju trots allt hans far och jag tror att han är rädd för att mista honom igen. Han låter allting ske på pappans villkor. Innan de ses övertygar Steve sig själv om att han klarat sig bra utan pappa men man förstår att han verkligen saknat honom. Det genom att han funderar mycket kring Kevin och hans far samt rädslan han uttrycker över att de kanske inte kommer ses på riktigt. Att Steve inte uttrycker sin besvikelse inför Eddie tror jag beror på att han anser att det här förhållandet är bättre än inget.

Sammanfattningsvis redogör Johnsson för teman ofta förekommande i litteratur som rör far och son: svek, frånvaro, besvikelser och brist på förståelse men samtidigt även intimitet, korta och intensiva stunder av närhet samt en laddad närvaro.⁴⁵ Alla dessa teman är tydliga och klart förekommande i *Eddie Bolander och jag*.

6.3 *Hjärtans fröjd*

Hjärtans fröjd från 1992 är skriven av Per Nilsson och behandlar temat kärlek. . Nilsson använder film som berättargrepp och det är pojken som spelar upp filmen för sig själv i sitt huvud. ”HJÄRTANS FRÖJD manus & regi: Han själv (Eller kanske hon ..., tänker han.) i huvudrollen : Han själv (Eller kanske hon ..., tänker han.) tillåten från 15 år”⁴⁶ Berättelsens tempus växlar mellan nutid och dåtid men allt utgår från pojken som berättare. Pojken som aldrig får något namn är sexton år och förälskar sig i Ann-Katrin, hon besvarar hans kärlek men inte på samma villkor som pojken. Hon vill inte binda sig, hon vill vara vän men samtidigt älskarinna. Han blir olyckligt kär medan hon ser det mer som en lek.

Helen Schmidl gör en analys av romanen i artikeln ”It takes two to tango – om Per Nilssons *Hjärtans fröjd*”. Hon gör analysen ur ett genusperspektiv men Schmidl väljer att fokusera mer på formen och vad i romanen som kan tänkas väcka pojkars och flickors intresse.⁴⁷ Hon uppmärksammar Nilssons sätt att bryta mot klassiska könsnormer med typiskt

⁴³ Ibid, s.186.

⁴⁴ Holmberg 2005, s.204.

⁴⁵ Johansson 2000, s.190.

⁴⁶ Nilsson Per, *Hjärtans fröjd*, Stockholm, 1992 s. 14.

⁴⁷ Kåreland 2005, s.287

kvinnliga egenskaper som känslsam, intuitiv och trogen och typiskt manliga egenskaper som självständig, logiskt tänkande och förmågan att inte låta känslor ta över.⁴⁸ Pojken är den som störtlövs sig i Ann-Katrin och han blir helt förblindad av kärlek till henne.

I min analys ska jag undersöka pojken förhållande till kärlek och Ann-Katrin. Om man jämför med en typ av manlighet som Forslid använder i sin bok *Varför män*, machomannen, så kan man säga att pojken i *Hjärtans fröjd* är raka motsatsen. Forslid använder Sylvester Stallone i filmen *Rocky* som exempel på machomannen. Även Jan Guillou som person och inte minst hans karaktärer Hamilton och Arn samt huvudpersonen Erik i *Ondskan* används för att beskriva stereotypen machomannen .

Pojken i *Hjärtans fröjd* är osäker på sina känslor, han frågar sig vad kärlek är och hans erfarenhet med tjejer verkar vara i princip obefintlig.

- Jag trodde flickor hade rosa tapeter. Och hästplanscher. Och gulliga idolbilder på väggarna. Och sängen full av dockor och mjukisnallar. – Du har varit hemma hos många tjejer hör jag, skrattade hon. – Javisst, tusentals sa han. Och alla hade rosa tapeter och hästplanscher. Men du har ju en idolbild i alla fall. Du föredrar äldre män ser jag. Hej, Leonard Cohen. Han stod kvar i dörröppningen. Nej, det var inte sant att han hade varit hemma hos många tjejer. Kusin Emma förstås.

Och Sara i klassen när det var klassfest. Och... Ja, just inte fler.⁴⁹

Han beskriver en klassisk bild av flickrummet, en stereotyp som inte bekräftas genom flickan. Hon beskrivs inte som den typiskt feminina och inte heller han som den typiskt maskulina. I alla fall inte om man ska utgå från att machomannen är ett ideal. I citatet ovan kan man ana hans osäkerhet och det är ett genomgående personlighetsdrag trots att han släpper på sina spärrar tillsammans med Ann-Katrina efter ett tag. ”Där de pratade och pratade och pratade. Och skrattade och fnittrade. Och pratade och pratade. Konstigt. Han hade alltid tyckt att prata var svårt. Med henne var det lätt. Det löpte som på räls. Han behövde inte leta efter orden, han kom inte på sina repliker tio minuter för sent som han annars alltid brukade göra,”⁵⁰

Schmidl hänvisar till Gunilla Molloy som enligt henne uppmärksammat att pojken är den som anammat ”typiskt” kvinnliga drag så som att sitta och vänta på att telefonen ska ringa.⁵¹ Att telefonen står tyst upprepas genom hela boken och det är Ann-Katrin som han hoppas ska ringa, något som ofta anses typiskt kvinnligt. Pojken gör sig beroende av flickan och ger henne makt över sitt liv. Utan henne vill han inte leva. ”Nu har

⁴⁸ Ibid, s. 286

⁴⁹ Nilsson 1992, s.40.

⁵⁰ Nilsson 1992, s.31.

⁵¹ Kåreland 2005, s.295.

jag lagt mitt liv i dina händer, tänkte han. Jag väntar till lördagen innan skolan börjar. Men om du inte ringer: Hallå, blå tabletter. Välkomna. Hejdå, Liv. Tack och adjö.”⁵²

Pojken är oerfaren, osäker, sårbar och har dåligt självförtroende. Det här är första stora kärleken och det blir inte alls som han tänkt sig. Genom boken får vi följa pojkens tankar i nutid och hans tillbakablickar och tankar om vad som hänt. I slutet då han inser att hans starka känslor för Ann-Katrin inte är besvarade på samma starka sätt ger han upp allt och bestämmer sig för att ta sitt liv. Han känner sig bortgjord och sviken. ”*Och nu såg han till exempel* hur han pratat om sina brev, och hon inte ens visste hur många brev hon hade fått. Hon hade väl inte ens öppnat dem. Eller också hade hon läst dem högt på stranden för Lotta och schweizernötterna, och fnittrat och gjort sig löjlig över hans fåniga dikter, och sedan låtit de öppna breven ligga slängda på stranden så att vem som helst kunde läsa.”⁵³ Då pojken kommer hem efter en resa i USA finner han Ann-Katrin med en annan pojke som är på besök, att de skulle ha ett kärleksförhållande vill han inte se men i efterhand är det självklart för honom och besvikelsen blir ännu större.

Han har gett sitt allt och öppnat sig för Ann-Katrin. Med henne vågar han prata, han skriver kärleksdikter och han förlorar oskulden till henne. Då han tänker tillbaks ser han att hon försökt berätta om att den andra killen, han ser att hon inte var lika intresserad och han ser att han varit blind av kärlek till henne.⁵⁴ Berättelsen känns igen men att det är pojken som är svag och flickan stark är inte lika vanligt. Hon är ledaren och det är han som rasar samman av olycklig kärlek.

6.4 Sammanfattning

Pojken har två sidor tillsammans med Ann-Katrin, han framställs som oerfaren och osäker i motsats till henne men samtidigt blir han modig och vågar utlämna sig till henne. Han tillhör definitivt inte den hegemoniska manligheten och man skulle kunna använda omanlig som motsats för att beskriva pojken. Enligt Marie Nordberg i artikeln ”Macho eller mjukis” (1999) beskrivs omanlighet ofta med beteenden som kan hänvisas till kvinnlighet.⁵⁵ Och enligt den maskulina hegemoniska ordningen står män högst och som pojken själv säger lägger han sitt

⁵² Nilsson 1992, s. 144.

⁵³ Ibid, s.131.

⁵⁴ Nilsson 1992, s.121.

⁵⁵ Nordberg Marie, ”Macho eller mjukis” i Berggren Anne-Marie (red.), *Manligt och omanligt i ett historiskt perspektiv*, Uppsala, 1999, s.277.

liv i Ann-Katrins händer, hon är överlägsen honom. Hans-Peter som hälsar på Ann-Katrin beskriver han själv också som överlägsen honom med de manliga fysiska egenskaperna i centrum ”Ut från hennes rum kommer en brunbränd, bredaxlad, kortklippt ung man med oknäppt kortärmad skjorta. Den unga mannen håller på att knäppa sina byxor samtidigt som han kommer in i köket och visar sina vita tänder i ett stort leende”⁵⁶ Nordberg fastställer ett antal beteenden som anses beskriva manlighet. De informanter hon använder för att diskutera manligt och omanligt associerar manlighet med mod, inre styrka, målinriktning och handlingskraft, just det som pojken i *Hjärtans fröjd* saknar. Hon konstaterar att männen själva inte tycker att alla män når upp till detta och de anses då inte manliga.⁵⁷

Pojkens egen uppfattning av manlighet och hans sätt att skapa manlighet utgår inte mycket från honom själv eller män i hans närhet så som pappan eller mammans nya man utan det blir just svartsjukan till Hans-Peter som får stå som symbol för pojkens uppfattning av manlighet.

6.5 Tro hopp och burnout

Tro hopp och burnout kom ut 2005 och är skriven av Johan Unenga. Den handlar om Kenny som är femton år och ska konfirmera sig för att få en moped. Han är tillsammans med skolans snyggaste tjej och Rickard, stans häftigaste kille, är hans storebror. Hans föräldrar är skilda och han bor tillsammans med pappan och storebrodern som tillsammans driver en firma som städar och lagar. Romanen är skriven i nutid med kronologiska tillbakablickar med samtal mellan Kenny och en annan person i dåtid. Genom samtalet anar läsaren att något kommer att hända med Rickard som sedan också omkommer i en trafikolycka. Konversationen förs med Kennys konfirmationspräst Sylvia tillika präst under Rickards begravning.

Berättelsen fokuserar på Kennys förhållande till Rickard och hans önskan att vara lik sin storebror. Kenny tror själv att han är den han är på grund av sin häftiga bror Rickard. ”Kenny var ingen skolkändis. Rickard hade varit det. Kanske gjorde det Kenny till åtminstone en halvskolkändis”⁵⁸

Brödrakamp är ett klassiskt tema i litteratur och Forslid hänvisar till filmen *Jägarna* (1996) av Kjell Sundvall och romanen *Hummelhonung* (1995) av Torgny Lindgren

⁵⁶ Nilsson 1992, s.111.

⁵⁷ Berggren 1999, s.284.

⁵⁸ Unenga Johan, *Tro hopp och burnout*, Falun, 2005, s.88.

som exempel på brödernas kamp i litteraturen.⁵⁹ Kenny gör dock aldrig upp med sin bror och han ser aldrig eller alternativt väljer att inte se kampen mellan dem. Han beundrar Rickard stort och vill vara som honom men samtidigt upplever han att han står i skuggan av sin bror och många gånger kan man uppleva att Kenny känner en frustration över att ha Rickard som bror då han alltid känner sig sämre ”Rickard rynkade pannan. Farsan skulle aldrig lita på Kenny igen. Att köra med fett där det absolut inte fick vara fett och tvärtom. Oförlåtligt. Katastrof. Men aldrig värre än att Rickard kunde rädda situationen. Rickard klantade inte till det. Aldrig.”⁶⁰ Citatet visar på kampen om pappans beundran i garaget och i arbetet med bilarna. Rickard är alltid överlägsen Kenny och då han också försöker lära sig blir det bara fel.

I samtalet mellan Kenny och Sylvia konstaterar hon att Kenny alltid omnämns som Rickards bror och inte tvärt om, något som Kenny försvarar med ilska då han inte vill se Rickard som en fiende eller möjligtvis erkänna det för sig själv.⁶¹ ”- Du är Rickards brorsa, eller hur? – Hurså, sa Kenny. – Han är grym. Kenny frågade inte vad han menade. Van vid att vara ”Rickards brorsa” och att Rickard var ”grym”.⁶² Det som öppnar Kennys ögon för en eventuell konflikt mellan bröderna sker efter Rickards plötsliga död då det framkommer att Rickard hade ett förhållande med Kennys flickvän.⁶³ Något som Kenny egentligen vetat men valt att inte se. ”Det enda han inte kunde klara riktigt var att Rickard också kollade. Och ibland kändes det nästan som om hon gillade det. Som den där gången när de dansade en väldigt hård tryckare. De hade kysst varandra, det hade Kenny sett. Men båda sa att det bara var på skämt. Såklart det var. Det var ju Emma och Kenny.”⁶⁴ Kenny upplever alltid Rickard som bättre, något som troligtvis Rickard också gör utan att tänka på det, Emma är viktig för Kenny både känslomässigt samt som statussymbol.

Den hegemoniska manligheten blir verklig tydlig i den här romanen. Hemma är Kenny underlägsen sin far och bror och brodern påverkar honom även utanför hemmet men på det sättet att han blir en del av den hegemoniska manligheten i klassen och på skolan. Han har kompisar, de är de ”coola killarna i klassen” och han är tillsammans med skolans snyggaste tjej Emma.⁶⁵ Hans status bland vännerna verkar dock bygga mycket på att Rickard är hans bror som alla pratar om. ”Han tittade ut över matsalen och hörde att det pratades om

⁵⁹ Forslid 2006, s. 103 ff.

⁶⁰ Unenga 2005, s.14.

⁶¹ Ibid, s.55.

⁶² Ibid, s.46.

⁶³ Unenga 2005, s.193.

⁶⁴ Ibid, s. 32 f.

⁶⁵ Unenga 2005, s.70 f.

honom. Bra saker. Om Dodgen. Om att han hade en brorsa som heter Rickard.”⁶⁶ Kenny är ett exempel på den hegemoniska manligheten som Connell talar om och som inte nödvändigtvis innebär att man tillhör den hegemoniska manligheten inom alla sociala sammanhang.⁶⁷ Hemma ligger han längst ned i hierarkin medan han i skolan fungerar som norm för klasskamraterna.

För Kenny och människorna runt omkring honom handlar manlighet mycket om bilar, mopeder, hårdrock, att vara biffig och välbyggd, tjejer och att vara tuff. Tuffhet innebär här att säga mot lärare, hålla inne med känslor så länge de inte handlar om motorer och att våga köra fort.⁶⁸ Kennys fantasitjej är kalenderflickan i verkstaden eller hon som visar bröstet under en biltävling.

En av dem vände sig mot sidorutan och drog upp tröjan. Visade bröstet just när Kenny gick förbi. Den sortens tjejer som var de snyggaste Kenny visste. Snyggt sminkade och med tajta byxor. Men inte som Emma. Ingen som Emma. – Jodå grabben. Det är grejer det. Farsan höll med. Aldrig att de snackade om sådant. Kenny visste ändå. Varför hängde annars alla de där kalendrarna i garaget? Speciellt en tjej hängde där. Kennys hemlighet. Tjejen som lutade sig mot en trave blänkande aluminiumfälgar. Junitjejen.⁶⁹

Ett ideal som inte bara Kenny ställer upp på utan även pappan och de andra männen i Kennys omgivning, just de som tillhör den hegemoniska manligheten och som fungerar normgivande för Kenny då han ser upp till dem.

Då Rickard omkommer dyker mycket känslor upp som inte riktigt är okej för Kenny, men Sylvia får honom att prata och reflektera kring sin omgivning och sig själv. Här går han mot sin inlärd manlighet.⁷⁰ Sylvia blir dock den enda han kan lufta sina tankar om Rickard med. Kompisarna vet inte vad de ska säga och föräldrarna väljer att dölja sin sorg för Kenny. Den förväntade manligheten består.

⁶⁶ Ibid, s.152

⁶⁷ Connell 1995, s.55.

⁶⁸ Unenga 2005.

⁶⁹ Ibid, s.56 f.

⁷⁰ Unenga 2005, s.186.

6.6 Sammanfattning

Kennys sätt att skapa manlighet är intressant eftersom han gör det utifrån starka förebilder som pappan men framförallt brodern. Kvinnorna i romanen har ingen stark och betydande roll, de förekommer mest som något vackert att titta på, älskarinnor eller som mamma, det med Sylvia som undantag och hon blir även den som förändrar Kenny om dock bara inför henne.⁷¹ Men även om Sylvia avviker från kvinnorna i romanen innehar hon en typiskt kvinnlig roll, den omhändertagande och tröstande.

Det är möjligt att jämföra Kenny med pojken i *Hjärtans fröjd* för att ge en bild av Kenny som motsatsen. Hans ideal och sätt att vara är motsatsen till pojken som till skillnad från Kenny är väldigt känslsam, tillbakadragen och som man förstår det utan speciellt många vänner. För Kenny är det viktigt med vänner och att vara populär eller en "skolkändis" som han själv kallar det.⁷² Han säger att det är viktigare med mopeder än med tjejer även om han håller mycket av Emma, men som man förstår på Kenny har mopeder och bilar ett starkt samband med populariteten hos tjejer.⁷³

De beteenden som Norberg kommer fram till som typiskt manliga passar väldigt bra in på Kenny; mod, inre styrka, målinriktning och handlingskraft.⁷⁴ Trots att de inte alltid är helt ärliga så är det egenskaper han visar utåt. Kenny skulle även passa in på Forslids beskrivning av machomannen till en viss del men han har mer en tendens att vilja vara den typen och han är i den åldern då han utvecklar sin personlighet.⁷⁵

I sin helhet är romanen väldigt stereotypisk vad gäller manligt och kvinnligt. Den framhäver männen som dominanta och kvinnorna som tillbakadragna och osjälvständiga och då kvinnan får en framhävande roll i Sylvia går den ut på omhändertagande. Att Kenny blir en stereotyp av machomannen är inte förvånande med tanke på resten av karaktärerna i romanen.

⁷¹ Ibid, 2005.

⁷² Ibid, s.88.

⁷³ Ibid, s. 90.

⁷⁴ Berggren 1999, s.284.

⁷⁵ Forslid 2006, s. 76 ff.

6.7 Inga bomber över Skärholmen

Inga bomber över Skärholmen av Hans Olsson och kom ut 2003. Den handlar om Peter eller Petar som han hette innan de flyttade till Sverige. Berättelsen baseras till stor del på vänskapen mellan honom och hans jämnåriga vän Rashid, men den handlar också om förhållandet till familjen och tjejer. Det handlar om att växa upp i en förort, om hur det är när två vänner glider ifrån varandra, att bli vuxen, fotboll, kärlek och sexualitet. Romanen är berättad i nutid med en allvetande berättare.

Det finns två motiv i den här romanen som är speciellt intressanta ur ett maskulinitetsperspektiv, homosocialitet och homosexualitet. Peters och Rashids förhållande som vänner och sedan Rashids homosexualitet som kommer fram i slutet av boken. För Peter är Rashid väldigt viktig då de är bästa vänner sedan de var barn men han märker att Rashid börjar försvinna på helgerna utan att Peter får veta vad han gör, något som oroar honom, han verkar vara rädd för att tappa sin bästa vän.⁷⁶ De har alltid delat allt med varandra men nu tycker Peter att det verkar som om Rashid döljer något.⁷⁷ Peter och Rashids förhållande skiljer sig från normen för manlig vänskap som oftast inte är eller framställs på ett så intimt sätt som deras.⁷⁸ De delar intima problem, pratar om känslor och sover med varandra.⁷⁹ Sedgwick menar att begreppet homosocial inrättats för att skilja vänskapen mellan män från ett kärleksförhållande mellan män.⁸⁰ Forslid hävdar också detta då han säger att begreppet oftast förekommer i utpräglat grabbiga sammanhang med starka homofobiska känslor.⁸¹ Att det skulle finnas någon typ av homosexuell rädsla i Peters och Rashids förhållande upplever man inte som läsare även om Peter kan uttala sig om homosexualitet på ett raljerande sätt. ”Kunde bara tänka vad grabbarna i laget skulle säga om man kom sminkad: håll bögvaståndet, grabbar.”⁸² Att Rashid sedan visar sig vara homosexuell kan ju förklara hans frånvarande rädsla för homosexualitet även om han inte är förälskad i Peter. Intressant i Sedgwicks resonemang är då hon för samman begreppet homosocial och begär för att framförhålla en potentiell erotisk eller känslomässig laddning i ett homosocialt förhållande, hon hävdar att gränsen mellan homosociala förhållanden och homosexuella inte är särskilt stora.⁸³ Peter är heterosexuell men trots det är hans känslor för Rashid väldigt starka. ”Han ringde till Rashid

⁷⁶ Olsson Hans, *Inga bomber över Skärholmen*, Stockholm, 2003, s.14.

⁷⁷ Ibid, s.12, s. 209.

⁷⁸ Johansson 2000, s.138.

⁷⁹ Olsson 2003, s.54 ff.

⁸⁰ Sedgwick 1985.

⁸¹ Forslid 2006, s.41.

⁸² Olsson 2003, s.195.

⁸³ Sedgwick 1985.

för att kolla att han var uppe bara för att få höra en röst. Hans röst. Alltid hans röst när han var nere.”⁸⁴

Den manliga hegemonin framställs på ett intressant sätt med tanke på att det är Rashid som är överlägsen Peter trots att han är homosexuell. Han innehar alla egenskaper som tidigare beskrivits som ”typiskt” manliga medan Peter är underlägsen honom och icke drivande eller självständig. Det beror kanske på att ingen känner till hans homosexualitet före slutet av boken⁸⁵ och då är det intressant att koppla maktförhållandet och synen på manlighet till socialisationen och dess betydelse. Rashid har levt upp till den manliga normen och därmed tillhör han automatiskt den hegemoniska maskuliniteten. Då Rashid äntligen berättar för Peter om sin hemlighet att han är homosexuell och att han träffat en kille i smyg försvarar han sig själv med ilska i rädslan för hur Peter ska reagera. Rashid är den som väljer att dra sig undan och inte tvärt om. Peter blir chockad men han ändrar inte sin inställning till Rashid som vän.⁸⁶ ”Jag visste det. Jag ser vad du tänker. Rashid backade från honom. Jag skulle inte ha sagt nåt. Jag visste det, du är som alla andra! Säg det du tänker. Säg det, Peter. Gör det! Han spottade framför Peters fötter. Att det är äckligt. Du tycker att jag är äcklig, eller hur?!”⁸⁷ Det här utbrottet kommer utan att Peter har sagt något alls, men Rashid hävdar ju att han ser vad Peter tänker. Trots det här utbrottet och att de inte träffar varandra under en längre tid efteråt så återupptar de kontakten och allt blir som vanligt.⁸⁸ Det gäller även den hegemoniska ordningen mellan Peter och Rashid. Med andra ord går det mot Connells teori om att homosexuella män oftast underordnas heterosexuella.⁸⁹

Peters pappa lider av psykiska skador efter kriget på Balkan och blir därmed någon som Peter föraktar och är arg på samtidigt som han minns tiden då pappan var som vanligt och de hade roligt tillsammans.⁹⁰ Genom det blir Peters pappa ingen han ser upp till och jag uppfattar det som att han därmed skapar sin maskulinitet med vännerna i fotbollslaget och framförallt Rashid som han ser mycket upp till. Peter och Rashid har alltid varit ett radarpar och de har alltid spelat fotboll i samma lag. Med Rashid och med laget känner sig Peter trygg men utan Rashid och de andra i laget eller tillsammans med tjejer blir han en annan person, han vet inte vad han ska säga eller hur han ska vara. Den tjejen som Peter sedan blir tillsammans med, Sofia, är också intressant eftersom hon är annorlunda mot Peter och

⁸⁴ Olsson 2003, s.102.

⁸⁵ Olsson 2003, s.293.

⁸⁶ Ibid, s.294 f.

⁸⁷ Ibid, s.295

⁸⁸ Ibid, s.314.

⁸⁹ Connell 1995, s.102.

⁹⁰ Olsson, s.291.

ganska tuff, hon är jämförbar med Ann-Katrin i *Hjärtans fröjd*. Sofia är liksom Ann-Katrin mer erfaren än killen, hon är självständig och självsäker. Även Peter har drag av pojken i *Hjärtans fröjd* då det gäller kärlek där han hänger sig åt Sofia och liksom pojken är hon hans första kärlek.

6.8 Sammanfattning

Liksom i *Tro hopp och burnout* varierar Peters status beroende på socialt sammanhang men oftast framställs han som lite av en medelmått. Även om han hierarkiskt är lägre stående än Rashid så har även han sina svagheter och de känner Peter till, något som ger honom övertaget i vissa situationer.⁹¹ Peter ser upp till Rashid men han skapar inte sin egen manlighet direkt utifrån honom trots att han ofta önskar att han kunde vara mer som Rashid. Vad som händer en längre tid efter Rashid berättat om sin homosexualitet vet vi inte men eventuellt skulle det kunna ge Peter en högre status i deras förhållande även om det inte framkommer. Homosexualitet förknippas inte med den maskulina hegemonin och homosexuella underordnas oftast heterosexuella i relationen mellan män.⁹²

Även i förhållandet till flickvännen Sofia är Peter underordnad men trots det är han någon typ av mellanspelare i den hierarkiska ordningen. I familjen och i fotbollslaget har han högre status och han säger ifrån och tar för sig om än inte lika mycket som just Rashid och Sofia, något som gör att han växlar mellan att vara dominant och underordnad.⁹³

7. De här romanerna i skolan

Genom den här analysen kan man tydligt se att variationen på maskuliniteter är många. Det finns inte en allmängiltig manlighet, även om jag kan se att de någonstans finns ett liknande ideal hos huvudkaraktärerna i romanerna.⁹⁴ Litteratur riktad till pojkar eller män har oftast en manlig huvudkaraktär och det kan bero på att identifikationen med en person av samma kön är lättare. Därför tycker jag det är viktigt att vara medveten om olika typer av maskuliniteter i litteraturen som läses i skolan. Att en viss typ av manlighet skulle vara bättre än en annan vill

⁹¹ Olsson 2003, s.108.

⁹² Connell 1995, s. 55.

⁹³ Olsson 2003.

⁹⁴ Jag återkommer till min teori om en ideal maskulinitet i avslutningen.

jag dock inte säga utan snarare att man kan jobba med en variation i läsningen och att man utifrån det diskuterar och problematiserar ämnet i skolan.

Som jag nämner i kapitlet om genus skapar vi vår identitet som män och kvinnor genom uppfattningen av andra och för att jobba med jämställdhet kan det finnas en poäng med att utgå ifrån skapandet av maskulinitet och feminitet för att förstå tanken med jämställdhet.⁹⁵ En idé kan vara att läsa litteratur med manliga och kvinnliga huvudkaraktärer som ingång för en diskussion om genus.

De romaner jag valt att analysera ger tillsammans en varierad bild av maskulinitet samtidigt som de inspirerar till diskussion om manliga ideal. Jag tror även att dessa romaner kan inspirera pojkar till läsning som annars anses vara mindre läsarintresserade än flickor, något som också påverkar studieresultatet i andra ämnen.⁹⁶ Genom att dessutom ge eleverna möjligheten till reflektion kring maskulinitet som variation på sätt att läsa tror jag att läsandet kan få en annan dimension och upplevas intressant på ett annat sätt.

8. Avslutning

Pojkarna eller männen i romanerna har alla liknande drag men de är ändå olika och de bevisar tillsammans med männen runt dem att det finns olika typer av manlighet. Steve i *Eddie Bolander och jag* och Peter i *Inga bomber över Skärholmen* är de som liknar varandra mest medan pojken i *Hjärtans fröjd* och Kenny i *Tro hopp och burnout* är de som ligger längst från varandra och blir varandras ytterlighet med Steve och Peter i mitten. Kenny är en typ av machoman och det är även han som är hegemoniskt starkast av alla i romanerna. Efter honom hamnar Peter som också lever upp till en del av machomannens sätt att vara medan han samtidigt tillåter sig underordnas. Steve är underordnad sin pappa då han inte har någon makt över deras relation som nästan bara bygger på Eddies intresse. Pojken är den svagaste av dem och han visar aldrig tecken på dominans utan avvaktar och underordnar sig så mycket att självkänslan blir så låg att han vill ta sitt liv.

I alla romanerna ser huvudkaraktärerna upp till andra män. Genom dessa män utvecklas en typ av implicit norm för manlighet och denna norm är slående lik i samtliga

⁹⁵ Hirdman, 1998.

⁹⁶ Lundh Staffan, *Elevers inställning till lärande – resultat från PISA 2000*, Stockholm, 2004, s. 24.

romaner.⁹⁷ I *Eddie Bolander och jag* står Steves kompis Kevin och hans pappa Tord för normen av maskulinitet. Det är dem Steve avundas och outtalat jämför han Tord med sin egen pappa. I *Hjärtans fröjd* jämför sig pojken med Hans-Peter, killen som ”tar” Ann-Katrin från honom. Han är föremål för hans svartsjuka till Ann-Katrin och då hon väljer honom istället för pojken blir han någonstans normen för maskuliniteten i romanen. I *Tro hopp och burnout* representerar Kenny normen men som en yngre kopia av hans bror och far. Rickard är den självklara normen för maskulinitet i romanen och inte bara för den närmaste kretsen utan för alla i samhället.⁹⁸ Kenny vill vara som sin bror och han vill bli omtyckt av sin pappa men enligt mig är han redan som sin bror utan att han själv ser det. I *Inga bomber över Skärholmen* fungerar Rashid som normgivande för Peter då han ofta avundas hans självsäkerhet och sociala kompetens. Dessa män som jag hävdar utgör någon slags norm för huvudkaraktärerna är självsäkra, självgående, välbyggda, motorintresserade, handlingskraftiga och modiga. Detta stämmer väldigt bra in på beskrivningen av maskulinitet som stereotyp. Huvudkaraktärerna visar ju dock på en variation av maskuliniteter men samtidigt är det intressant att de avundas andra män med ”typiskt” manliga beteenden.

Alla huvudkaraktärerna har två saker gemensamt, de blir lämnade av sina flickvänner och de har dålig kontakt med sina pappor, detta tenderar vara en vanlig problematik i ungdomslitteratur riktad till pojkar, trots romanernas olika fokus. Det är en möjlig problematik att utgå från i skolan för att starta en diskussion om manliga karaktärer i litteratur och hur de framställs. Även det faktum att karaktärerna i de undersökta romanerna indirekt verkar se upp till ett liknande ideal är intressant och något som är värt att prata om i en diskussion kring genus och maskulinitet, har pojkar i dagens skola en ideal maskulinitet som de ser upp till och speglar litteraturen det idealet?

⁹⁷ Nikolajeva 2004, s.146.

⁹⁸ Unenga 2005, s.140.

Litteraturförteckning

- Berggren Anne-Marie, *Manligt och omanligt i ett historiskt perspektiv*, (Uppsala 1999)
- Connell R.W., *Maskuliniteter*, (Göteborg 1995)
- Connell R.W., *Om genus*, (Göteborg 2003)
- Folkesson Per, *Nordisk mansforskning – En kartläggning*, (Karlstad 2000)
- Forslid Torbjörn, *Varför män om manlighet i litteraturen*, (Stockholm 2006)
- Hirdman Yvonne, ”Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning” ur *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1988:3
- Holmberg R Bo, *Eddie Bolander och jag*, (Stockholm 2005)
- Holmquist Ingrid, ”Mellan män En läsning av Hjalmar Gullbergs dikt kyssande vind” ur *Tidsskrift för litteraturvetenskap* (2005:4)
- Kåreland Lena, *Modig och stark – eller ligga lågt skönlitteratur och genus i skola och förskola*, (Stockholm 2005)
- Lundh Staffan, *Elevers inställning till lärande – resultat från PISA 2000*, (Stockholm 2004)
- Nikolajeva Maria, *Barnbokens byggklossar*, (Lund 2004)
- Nilsson Per, *Hjärtans fröjd*, Stockholm 1992
- Olsson Hans, *Inga bomber över Skärholmen*, (Stockholm 2003)
- Johansson Thomas, *Det första könet? Mansforskning som reflexivt projekt*, (Lund 2000)
- Unenga Johan, *Tro hopp och burnout*, (Falun 2005)

Internetkällor

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0405&infotyp=8&skolform=21&id=SV&extraId=20061219>

http://www.ufl.gu.se/digitalAssets/710313_LAU200.pdf 20061219